

سپاه صحابه و لشکر جهنگوی نماینده افکار افراطی سلفی گری

علیرضا میرزایی*

چکیده

در دهه ۹۰ میلادی مقارن با سال‌های اول پیروزی انقلاب اسلامی ایران، مولوی حق‌نواز جهنگوی گروهی تکفیری از مدارس مذهبی متعلق به فرقه دیوبندی در پاکستان به نام سپاه صحابه را توسط تأسیس کرد و هدف خود را مقابله با شیعیان و عزاداری حضرت سیدالشهداء ع و تأثیرات انقلاب اسلامی اعلام کرد و به جنگ روانی، ترور، ارباب، حذف فیزیکی شیعیان و تخریب اماکن دینی متعلق به آنان دست زد. این گروه تندرو با تأسیس شاخه نظامی به نام لشکر جهنگوی، تشکیلات خود را برای طی مسیر تعیین شده تکمیل کرد. عملکرد این دو گروه افراطی که در امتداد یکدیگرند، موجب واگرایی در جامعه مسلمانان پاکستان و تشدید فرقه‌گرایی و ناامنی و کشتار وسیع و توجیه‌ناپذیر آنان شده است. در مقاله حاضر ضمن بررسی تبار و ریشه‌های شکل‌گیری، به بخشی از جلوه‌های خشونت آنان به روایت اخبار و آمار پرداخته شده است.

کلیدواژه‌گان: سلفی‌گری، افراط‌گرایی، سپاه صحابه، لشکر جهنگوی، دیوبندی، پاکستان.

---

* دانش‌آموخته حوزه علمیه قم و دانشجوی دکتری مذاهب کلامی دانشگاه ادیان و مذاهب.

mohajerhazin@gmail.com

◆ چگونگی پیدایش سلفیه در پاکستان

قرن‌ها شیعیان و اهل تسنن در شبه قاره هند در کنار هم به‌عنوان برادران مسلمان می‌زیستند، تا زمانی که سلفیون متعصب با عنوان سپاه صحابه شروع به کشت و کشتار شیعیان کردند و با ترورهای بی‌رحمانه خون این گروه از مسلمانان اعم از زن و مرد و کودک را بر زمین ریختند و آنها نیز در بعضی از موارد به مقابله برخاستند و نامنی محیط را فراگرفت.

تقسیم هندوستان به دو کشور هند و پاکستان در عین تحقق آرزوی مسلمانان شبه قاره برای داشتن کشور اسلامی، مصیبت‌های بسیاری برای جامعه مسلمان و اسلام در پی داشت. در واقع کشور پاکستان برای پناه دادن به مسلمانانی که می‌خواستند پس از رهایی از هند بریتانیا، هویت خویش را حفظ کنند، تأسیس شد. کشور پاکستان در اوت ۱۹۴۷ پس از استقلال هندوستان از یوغ استعمار انگلیس به وجود آمد و در بین ممالک اسلامی از جنبه تاریخی این ویژگی را دارد که تأسیس آن به‌عنوان کشوری مستقل، نتیجه مبارزات مسلمانان هند برای استقرار یک جامعه و دولت مستقل اسلامی در این شبه قاره بود.^۱

محمد علی جناح، رهبر حرکت و جنبش پاکستان (قائد اعظم)، و برخی دیگر از اندیشمندان اسلامی به‌علت تفاوت‌های فرهنگی و مسائل دیگر، درباره نیاز به یک ملت جدید سخن می‌گفتند. جناح و هم‌فکران او مانند محمد اقبال، اسلام را نه از دیدگاه شریعت و فقه سیاسی، بلکه از منظر اجتماعی و ایدئولوژی فرهنگی قرائت می‌کردند و امیدوار بودند همین چهارچوب برای برپایی نظام ملت - دولت اسلامی کافی باشد، ولی این‌گونه برداشت دروازه‌ها را برای نفوذ مفاهیم و الگوهای غرب بازگذاشت و نظام ملت - دولت اسلامی، تبدیل به نظام ملت - دولت سکولار شد که تفرقه در صفوف مسلمین و زدوخوردهای ملی، محلی و قومی در سال‌های بعد را در پی داشت و همه اینها زمینه مناسبی برای گسترش عقاید سلفیه گردید. سلفیه در سال‌های اخیر با حمایت و پشتیبانی آمریکای و سرمایه عربستان سعودی، رشد

۱. فرزین نیا، زیبا، پاکستان، ص ۱.

شگفت‌انگیزی کرده است که بخش عمده این رشد، مدیون گسترش مدارس مذهبی دیوبندیه پاکستان است؛ چنان‌که در دهه ۸۰ میلادی، پس از آنکه شوروی، افغانستان را اشغال کرد، این مدارس مهم‌ترین مرکز آموزش و تربیت جوانانی شدند که دغدغه اسلام داشتند.^۱ عده زیادی از این جوانان، ناخواسته تحت تعلیم سلفی‌گری تکفیری و جهادی به ابزاری در جهت مطامع دولت‌های سکولار غربی و حکام غیراسلامی قرار تبدیل شدند. عده‌ای دیگر مجاهدانی بودند با ملیت‌های مختلف که در زمان جنگ افغانستان و شوروی، به آن کشور رفته و جنگیده بودند.

حمایت آمریکا و غرب از مجاهدان افغان در پاکستان، این کشور را به یکی از فعال‌ترین پایگاه‌های بنیادگرایان اسلامی در دهه ۸۰ تبدیل کرد و شهر پیشاور از جاذبه بیشتری نسبت به بیروت و فلسطین و طرابلس برخوردار گردید و توجه گروه‌های بنیادگرای اسلامی در خاورمیانه و آسیا را به خود جلب کرد. مراکز تعلیمی دیوبندی در پاکستان، یکی از پایگاه‌های آموزش و تربیت بنیادگرایان اسلامی است که با جذب جوانان اسلام‌گرا از سرتاسر جهان اسلام و غرب، آنان را به مهره‌های شبکه پیوسته بنیادگرایان در جهان تبدیل کرده است. تنها آژانس اطلاعات و امنیتی ارتش پاکستان که مسئول همکاری‌های نظامی برون‌مرزی این کشور است، در دهه ۸۰ حدود ۲۵ هزار داوطلب خارجی از جمله عرب، آسیایی، اروپایی و آمریکایی را برای جنگ در کنار مجاهدین افغان علیه ارتش شوروی آموزش داد که بسیاری از آنها یا در افغانستان کشته شدند و یا پس از پایان جنگ به کشورهای خود بازگشتند، اما تعدادی دیگر که آمار دقیق آنها مشخص نیست همچنان در پاکستان و افغانستان به سر می‌برند و منتظر بروز جنگ دیگری در منطقه هستند. آنها پیدایش رنسانس اسلامی را منوط به جنگ و خون‌ریزی می‌دانند و معتقدند که فقط با ضربه زدن به دیگران است که می‌توانند هویت و اقتدار خویش را به دست آورند. به نظر می‌رسد بیشترین

۱. همو، سیاست خارجی پاکستان تغییر و تحول، ص ۸۰.

داوطلبان پاکستانی از سوی دو شاخه جمعیت علمای اسلام، فضل الرحمن، سمیع الحق و برخی احزاب کوچک‌تر به افغانستان اعزام شده‌اند.^۱ از آنجا که شیعه‌زدایی از اهداف اصلی گروه‌های افراطی است، سلفیت افراطی در افغانستان با نام طالبان و در پاکستان تحت نام «انجمن سپاه صحابه» و گروه‌های هم‌گرایی دیگر در این زمینه فعالیت جدی می‌کنند. گروه سپاه صحابه به نام دفاع از اسلام به ترویج عقاید افراطی خود پرداخته و ضمن طرح دیدگاه‌های خاص خود در دو جبهه دیگر دست به اقدامات وسیع زیر زده است:

۱. ایجاد انحراف فکری و عقیدتی در میان مسلمین با انتشار کتب و عقاید افراطی؛

۲. ترور و حذف فیزیکی مسلمانان غیردیوبندی به خصوص شیعیان.

شیعیان پاکستان هدف اصلی تهاجم لجام گسیخته افراطیون سلفی در پاکستان هستند. این در حالی است که شیعیان حدود بیست درصد جمعیت چند ده میلیونی پاکستان را تشکیل می‌دهند. رهبران ملی و سیاسی شیعه از جمله بنیان‌گذار پاکستان محمدعلی جناح، نقش مهمی در شکل‌گیری پاکستان در دهه ۱۹۴۰ داشتند. از آن زمان به بعد نیز آنها عمدتاً بخشی از جریان اصلی سیاسی کشور باقی مانده و معمولاً در ساختارهای قدرت مدنی، نظامی و رسانه‌ها نماینده داشته‌اند. به حاشیه رانده شدن گاه قربانی شدن اقلیت شیعه پدیده جدیدی است که در وقایع مهم اواخر دهه ۱۹۷۰ ریشه دارد؛ وقایعی چون بازتعریف هویت پاکستان از سوی ژنرال ضیاءالحق رئیس‌جمهور اسبق، تهاجم شوروی به افغانستان و جهاد افغان‌ها با حمایت پاکستان، عربستان سعودی و غرب. این تحولات وضعیت شیعیان پاکستان را دچار تحول اساسی کرد.^۲

◆ تبارشناسی گروه سپاه صحابه

پیشینه سپاه صحابه به فرقه‌ای صوفی مسلک به نام «دیوبندی» در شبه قاره هند بر می‌گردد. دیوبندی از فرقه‌های سلفی شبه قاره هند است که در فقه، حنفی است، در

۱. جمعی از پدیدآورندگان، آسیا ۵ ویژه مسائل پاکستان، ص ۲۰۵.

۲. همان، ص ۲۰۶.

کلام، ماتریدی و در عین حال از فرقه‌های صوفی و متأثر از افکار شاه ولی الله دهلوی است و با تأسیس «دارالعلوم» در روستای دیوبند هند در استان اوترپرادش شکل گرفت. دارالعلوم آموزشگاهی برای تدریس علوم مذهبی در سال ۱۸۵۷ میلادی در روستای دیوبند با تلاش ملا قاسم نانوتوی، از پیروان فکری مکتب شاه ولی الله دهلوی (متوفای ۱۱۷۹ قمری) با پانزده شاگرد به منظور بازیابی هویت اسلامی تأسیس گردید. دیوبند مدرسه و مکتب علوم دینی محافظه‌کاری بود و با تعالیم مکتب فقه حنفی مطابقت داشت و هدفش آن بود که دانش آموختگانی را تربیت کند که در مقام امام جماعت، نویسنده، واعظ و مدرس برای صیانت وحدت جامعه مسلمانان مصرانه بکوشند.^۱

دیوبند بعداً از بزرگ‌ترین مجامع دینی عربی در شبه قاره هند گردید. از شخصیت‌های جدید آنان شیخ ابوالحسن علی حسنی ندوی، رئیس جامعه ندوة العلماء در لکهنو، و رئیس رابطه الأدب الإسلامی العالمیه شیخ المحدث حبيب الرحمن الاعظمی می‌باشند.^۲ یکی از فارغ التحصیلان این مدرسه در سال ۱۹۳۰ به نام ملامحمدزکریا کان‌دهلوی سازمانی به نام «سازمان جماعه التبلیغ» را برای جلوگیری از مسیحی و هندو شدن جوانان مسلمان تأسیس کرد. او کتابی به نام فضائل الصحابه را نوشت. این فرقه تحت تأثیر اسلاف خود در شبه قاره هند برای بازگشت به اسلام اصیل و راست‌کیشی اولیه به ابن‌تیمیه اقتدا کردند و خود را سلفی نامیدند. در موقع تقسیم هند، اکثر پیروان دیوبندیه در حوزه جغرافیایی کشور جدیدالتأسیس پاکستان قرار گرفتند. در سال ۱۹۴۱ ابوالاعلی مودودی «حزب جماعت اسلامی» را با گرایش نوسلفی و همگرا با اخوان المسلمین مصر در پاکستان به منظور بازگشت به اسلام اصیل تأسیس کرد.^۳

۱. حسن، مشیر، جنبش اسلامی و گرایش‌های قومی در مستعمره هند، ص ۱۵.

۲. ابن‌حماد، مانع، الموسوعه المیسره فی الادیان والمذاهب، ج ۲، ص ۳۰۴.

۳. محمدی، محمدکازم، سیمای پاکستان، ص ۷۷.

در همین جهت مولوی حامدگیا «جمعیت علمای اسلام» را در پاکستان بنیان گذاشت و مولوی فضل الرحمن، از اعضای فعال آن، در حال حاضر رهبری آن را به عهده دارد.^۱

بر اثر تعالیم فضل الرحمن، گروه تندرو سپاه صحابه و شاخه نظامی آن لشکر جهنگوی^۲ برای ضدیت میدانی با شیعیان و در کنار آنها سپاه محمد و لشکر طیبیه برای آزادی کشمیر از یوغ هندوستان به وجود آمد و از افکار فرد دیگر این جماعت به نام سمیع الحق، گروه طالبان شکل گرفت و در جنگ افغانستان در زمان اشغال شوروی علیه آنها به اصطلاح وارد جهاد شد.^۳ بنابراین پدر معنوی سپاه صحابه، رهبر جمعیت علمای اسلام مولوی فضل الرحمن است که افکار او ریشه در جمعیت علمای هند از فرقه دیوبندیه دارد.^۴

جمعیت علمای اسلام، مدارس مذهبی فراوانی در پاکستان دارد که دهها هزار طلبه دینی در آنها مشغول تحصیل اند. این مدارس از مراکز مهم آموزش تفکر تندروانه مکتب دیوبندی شمرده می‌شوند.^۵

از مجموع مدارس مذهبی در پاکستان، هشت هزار مدرسه زیر نظر مدارس دیوبندی، ۱۸۰۰ مدرسه زیر نظر مدارس بریلوی، چهارصد مدرسه زیر نظر مدارس متعلق به اهل حدیث و ۱۲۰۰ مدرسه زیر نظر جماعت اسلامی پاکستان فعالیت می‌کنند. این مدارس از زمان ژنرال ضیاءالحق گسترش یافت.^۶ در مجموع تمام رهبران سپاه صحابه و لشکر جهنگوی،... از مدارس مذهبی دیوبندی پاکستان فارغ‌التحصیل شده‌اند.^۷

۱. همان، ص ۷۸.

۲. علیزاده موسوی، مهدی، سلفی‌گری و وهابیت؛ تبارشناسی، ج ۱، ص ۱۰۱.

۳. پاکتچی، احمد و حسن هوشنگی، بنیادگرایی و سلفیه، ص ۴۶۸.

۴. نوروزی، حسین، برآورد استراتژیک پاکستان، ص ۱۳۲.

۵. رشید، احمد، طالبان، نفت و بازی بزرگ جدید، ص ۵۲.

۶. جمعی از پدیدآورندگان، پیشین، ص ۲۴۱.

۷. همان، ص ۲۴۲.

گروه سپاه صحابه در ۶ سپتامبر ۱۹۸۵ با تلاش یک روحانی سنی متعصب به نام مولوی حق نواز جهنگوی در شهر جهنگ، از توابع ایالت پنجاب، به فاصله حدود پنج سال بعد از انقلاب اسلامی در ایران تأسیس شد و علت پایه‌ریزی گروه صحابه این بود که از تأثیرگذاری انقلاب اسلامی ایران بر مردم پاکستان جلوگیری کند.^۱

مولوی جهنگوی پس از پنج سال رهبری این گروه که به ضدیت با شیعیان پرداخت، در سال ۱۹۹۰ به قتل رسید. او در همان سال در انتخابات شورای ملی شرکت کرده ولی رأی نیاورده بود، اما کماکان در میان پیروانش از محبوبیت بهره‌مند بود. بعد از او ایثار قاسمی و بعد از قتل وی در سال ۱۹۹۸، ضیاء الرحمن فاروقی و پس از او اعظم طارق مسئولیت این گروه را به عهده گرفت.^۲

نظامیان طالبان گروه سپاه صحابه را حمایت می‌کردند و اعظم طارق نیز آشکارا حمایت خود را از رهبر گروه طالبان اعلام می‌کرد و او نیز به شدت با قوانینی چون تحریم تلویزیون و سینما موافق بود. اعظم طارق ابتدا از لشکر جهنگوی حمایت می‌کرد، ولی بعدها در فوریه سال ۲۰۰۳ ارتباط خود را با لشکر جهنگوی انکار و ادعا کرد که بعضی از اعضای لشکر صحابه از روند صلح‌آمیز ما! برای اجرای قوانین اسلامی به ستوه آمده و لشکر جهنگوی را تأسیس کرده‌اند. از این رو ما دیگر با ایشان کاری نداریم.^۳ به نظر می‌رسد این اقدام صرفاً مانور تبلیغاتی و برای در امان ماندن از تبعات عملکرد افراطی تر لشکر جهنگوی است و این دو گروه در آرمان و در مبانی فکری و عملکرد میدانی تفاوتی ندارند. اعظم طارق متهم است که در حدود ۱۰۳ مورد، رهبری ترور مقامات شیعیان را به عهده داشته است.

درآمد سپاه صحابه گاه از ناحیه سنی‌های افراطی و ثروتمندی که در عربستان سعودی و خلیج فارس بودند و گاه از ناحیه جریان‌های داخلی مانند گروه جماعت

۱. جمالی، جواد، افراطی‌گری در پاکستان، ص ۶۸.

2. www.avapress.com/vdcj8vei.uqehtzsffu.html.

3. www.avapress.com/vdcj8vei.uqehtzsffu.html.

اسلامی، گروه جماعت علمای اسلامی و سایر گروه‌های هم‌عقیده با ایشان تأمین می‌شد.^۱

در ۱۴ آگوست ۲۰۰۱ حکومت پاکستان تصمیم گرفت که جلو حرکت گروه‌های افراطی را بگیرد. بعد از پنج ماه از این تصمیم، گروه سپاه صحابه همچنان به فعالیت‌های افراطی خود ادامه می‌داد. از این رو پرویز مشرف در ۱۲ ژانویه ۲۰۰۲ فعالیت این گروه را ممنوع اعلام کرد و به دنبال آن، گروه سپاه صحابه را مورد حمله قرارداد و افراد بسیاری را دستگیر کرد. بعد از این واقعه اعظم طارق فعالیت خود را تحت عنوان جدیدی به نام «ملت اسلامیّه» آغاز کرد و مبالغه‌های هنگفتی از ناحیه هواداران خارجی خود به دست آورد.^۲

در ۱۵ نوامبر ۲۰۰۳ دولت پاکستان فعالیت این گروه را نیز ممنوع اعلام کرد و اعضای اصلی این گروه را دستگیر و حساب بانکی آنها را مصادره کرد و محل اجتماعات ایشان را در خانه‌ها، مساجد و سایر اماکن مورد حمله قرار داد.

دولت پاکستان برای اینکه جلو فعالیت دیگری از این گروه را در قالب اسمی جدید گرفته باشد، حدود ششصد نفر از دستگیرشدگان را به پرداخت وجه ضمانت صد هزار روپیه محکوم کرد.^۳

در اوایل اکتبر ۲۰۰۱ اعظم طارق دستگیر شد. او همچنان که در حبس به سر می‌برد، در انتخابات ۱۰ اکتبر ۲۰۰۱ شرکت کرد و رأی لازم را به دست آورده و به عنوان عضو مستقل در مجلس فدرال ایالت پنجاب برگزیده شد و در نتیجه در ۳۰ اکتبر از زندان آزاد شد. او چند ماه پس از آزادی، شروع به حمایت از دولت منتخب ظفرالله خان جمالی کرد و در نتیجه همچنان به حرکات افراطی خود علیه شیعیان ادامه داد. وی در ۶ اکتبر سال ۲۰۰۳ به قتل رسید. بعد از قتل او نیروهای امنیتی در منطقه مستقر شدند و دو روز بعد، افراد مدرسه او که تحت رهبری او بودند، با هیاهوی بسیار در مراسم تشییع او شرکت کردند و بر پیکر او در مقابل ساختمان مجلس در

1. www.rah-nama.ir/fa/content/682.

2. www.avapress.com/vdcj8vei.uqehzsfu.html.

3. titre1.ir/fa/news/8901.

اسلام آباد نماز گزارند. بعد از آن، جمعیت به مغازه‌ها، رستوران‌ها و چند سینما حمله کردند و آن اماکن را به آتش کشیدند و خرابی بسیاری به بار آوردند.^۱

بعد از طارق علی شیرحیدری و با قتل او در اگوست ۲۰۰۹ در ایالت سند محمد احمد لدهیانوی، رهبر گروه سپاه صحابه شد.^۲

در حال حاضر در رأس این گروه دو روحانی تندرو به نام‌های مولوی احمد و مالک محمد اسحاق قرار دارند و عملیات افراطی علیه شیعیان را رهبری می‌کنند. به هر حال نام سپاه صحابه و لشکر جهنگوی یادآور خشونت‌های عجیب و کشت و کشتارهای بی‌رحمانه حتی در مساجد و در میان نمازگزاران است که در جای‌جای کشور پاکستان واقع می‌شود.^۳

از نکات درخور توجه در مورد رهبران میدانی افراطیون در پاکستان از جمله سپاه صحابه و لشکر جهنگوی، فقدان توانایی علمی است. این افراد از طلاب معمولی و کم سواد دیوبندی‌اند و آثار قلمی و مکتوبات علمی ندارند.

◆ تفکرات و عقاید

باورها و عقاید این گروه همانند گروه‌های افراط‌گرای پاکستانی، در بستر باورهای سلفی‌گری رشد کرده است. به باور سلفی‌ها، دوران پیامبر اسلام ﷺ و خلفای راشدین خالص‌تر از همه دوره‌های تاریخ ملل اسلامی بوده است. بر این اساس، تاریخ رادیکالیسم سلفیت مشحون از گذشته‌نگری است. در حقیقت، ریشه‌گرایش شدید به گذشته، اعتقاد به خلوص مبانی فکری و شیوه‌های رفتاری عصر طلایی اولیه اسلام است. سلفیه شبه قاره هند با تأسی به اندیشه‌های شاه ولی الله دهلوی در قرن ۱۹ ظهور کرد. تکوین ایدئولوژی جهادگر در جنوب آسیا، دارای ریشه‌های تاریخی و فرهنگی است که به پیدایش مکتب دیوبندی در شبه قاره هند بازمی‌گردد.^۴ شکست

1. www.avapress.com/vdcj8vei.uqehtzsfu.html.

۲. جمالی، جواد، پیشین، ص ۶۹.

۳. همان.

۴. همان، ص ۱۱۷.

قیام مسلمانان هند علیه بریتانیا در سال ۱۸۵۷ موجب تولد مکتب دیوبندی و اندیشه جهاد شد. بنا به نظر عده‌ای از محققین، دیوبندیسم، ماهیتاً جنبشی فکری و رفتاری است که در سیر تکاملی خود جهاد را به‌عنوان یگانه راه احیای هویت اسلامی و جبران عقب‌ماندگی مسلمانان شبه قاره تئوریزه کرد.^۱ در تفکر سلفیه بیگانه‌ستیز، اعم از دیوبندی و وهابی، جهان به دو بخش خودی و غیرخودی تقسیم می‌شود که در خارج از جهان اسلام، جهاد واجب است. لذا آنها جهاد را وظیفه شرعی و اعتقادی خود می‌دانند. این جریان در یک نقطه اساسی با همتایان عرب خود توافق دارند و آن گریز از واقعیت موجود و بازگشت به گذشته آرمانی مسلمانان یعنی دوران سلف بود. هر دو جریان تأکید داشتند که مسلمانان از مسیر اسلام اصیل فاصله گرفته‌اند. سلفیت ستیزه‌جو، خاستگاه القاعده و از ثمرات شاخه عربی این جریان و افراط‌گرایی جنوب آسیا است و همانند سپاه صحابه و لشکر جهنگوی که تعلیماتش را از آموزه‌های مکتب دیوبندی دریافت می‌کند، نتیجه شاخه هندی آن است. سردمداران این گروه‌های افراطی در پاکستان توانسته‌اند سلفی‌گری را از یک گرایش اعتقادی و فقهی، به ایدئولوژی تمام عیار ستیزگر و طردکننده تبدیل کنند. این ایدئولوژی عملاً شکست‌ناپذیر است؛ زیرا در هر شرایط خود را پیروز میدان نبرد می‌داند. طبق این ایدئولوژی، افراط‌گرایان چه بکشند و چه کشته شوند، پیروزند. ایده برآمده از این ایدئولوژی، تأکید دارد که سایر طیف‌های مذهبی نیز در صورت مخالفت با این مبانی، تکفیر می‌شوند. مهم‌ترین شعار پیروان آن در انگاره «شریعت یا شهادت» تبلور می‌یابد.^۲

شیعه در طرد و رفض سلفیت دیوبندی بیشترین سهم را دارد و به‌همین دلیل، گروه سپاه صحابه و شاخه نظامی آن یعنی لشکر جهنگوی، عملیات تخریب روانی و تبلیغاتی و میدانی خود را بر روی شیعیان متمرکز کرده‌اند.

۱. همان.

۲. همان.

این گروه یکی از اهداف مهم خود را مبارزه با عزاداری امام حسین علیه السلام و در واقع تخطئه قیام آن حضرت می‌دانست و مجله *خلافت راشد* در طول سال‌های انتشار خود بارها این خواسته را مطرح کرده و از دولت پاکستان خواسته است تا ضمن برچیدن تمامی حسینیه‌ها و امام باره‌های شیعه (امام باره از مراکز مردمی شیعیان است و محلی شبیه حسینیه ایرانی‌هاست که در ایام عاشورا و مناسبت‌های دیگر در آنها مجالس روضه‌خوانی بر پا می‌شود) از برگزاری مراسم عزاداری عاشورا در کلیه مدارس و دانشگاه‌ها جلوگیری به عمل بیاورد. البته دولت پاکستان این تقاضا را هیچ‌گاه قبول نکرده است.^۱

از دیگر اهداف این گروه، مبارزه با گروهی شیعی به نام «تحریک جعفری» بوده است که در پاکستان در سال ۱۹۷۹ تأسیس شد.^۲

یکی از علل اصلی تشکیل سپاه صحابه، مبارزه با خطرات احتمالی شیعیان و ترس از رشد قدرت نظامی، سیاسی و مذهبی آنان در منطقه بوده است. آنان به دولت اعلام کرده‌اند که پاکستان باید کشور اسلامی سنی محافظه‌کار شناخته شود و بر همین مبنا اداره گردد.^۳

این رویکرد با ادعای سلفیت برای حفظ کیان اسلامی از نفوذ کفار معارض است؛ زیرا به‌جای جهاد با مخالفان اسلام و اشغالگران سرزمین‌های اسلامی، به مسلمان‌کشی که در جهت تأمین منافع کفار است، اقدام می‌کند و این نشانه انحراف جدی آنها از جهاد با کفار و بازی در شطرنج ترسیمی آنان است.

نظریه «هر گروهی که با ما نیست، حتی اگر هم‌کیش ما باشد و به اردوگاه ما مهاجرت نکند، مسلمان نمی‌باشد و حکم کفار را دارد»، از تراش فکری خوارج تکفیری صدر اسلام است.^۴ دیدگاه سپاه صحابه که ناشی از برداشت سطحی از تعالیم سلفی است، به شدت شیعه‌ستیز است. هرچند تمام سلفی‌ها به صورت پنهان شیعه‌گریزند، اما

۱. فلاح زاده، محمدهادی، *آشنایی با کشور اسلامی پاکستان*، ص ۱۱۳.

۲. همان.

۳. کیم، کوکی، *تاریخ جنوب شرقی - جنوب و شرق آسیا*، ص ۴۰۰.

۴. شهرستانی، محمد، *الملل و النحل*، ج ۱، ص ۱۴۰.

این گروه در دشمنی گوی سبقت را از همه ربوده است. گروه سپاه صحابه می‌خواهد که پاکستان به طور رسمی سرزمینی سنی‌نشین معرفی شود، با تفسیر خشک از اسلام حنفی اداره شود، در آن خلافت اسلامی احیا گردد و دولت، شیعیان را رسماً یک اقلیت غیرمسلمان بخواند.^۱

این گروه علاوه بر حملات خود بر ضد شیعیان پاکستانی، ایرانیان مقیم پاکستان را مورد هدف تهاجمی خود قرار می‌دهد، به این بهانه که ایشان از ناحیه حکومت شیعی در ایران مورد حمایت قرار می‌گیرند و باید از میان برداشته شوند.

سپاه صحابه تجمع‌های ضدشیعی را سازماندهی می‌کند و پیشتاز برنامه‌ها و اقداماتی است که بدان طریق، شیعیان را غیرمسلمان اعلام می‌کند. آنها خواهان ترور رهبران شیعی و حمله به عبادت‌کنندگان شیعه هستند. گفته می‌شود این گروه برای اجرای اینگونه فعالیت‌ها، سه هزار تا شش هزار نیروی فعال دارد. به نظر بسیاری از تحلیل‌گران، سپاه صحابه یکی از قدرتمندترین و پرنفوذترین گروه‌های فرقه‌ای در پاکستان است.^۲

قلعه‌های نظامی و سنگرهای این گروه بیشتر در نواحی جنوبی پاکستان در منطقه مرکزی و پرجمعیت پنجاب و در مرزهای کراچی واقع شده و تعداد دفاتر و مراکز فعالیت این گروه به پانصد مرکز بالغ می‌شود و در هربخش از استان پنجاب شاخه‌ای از این گروه وجود دارد و حدود صد هزار نفر در این گروه ثبت نام کرده‌اند و در چهارده کشور خارجی نیز مراکزی برای فعالیت خود دایر کرده‌اند؛ کشورهایی چون امارات متحده عربی، عربستان سعودی، بنگلادش، کانادا.^۳

بسیاری از حوزه‌های علمیه و مدارس در ایالت پنجاب و نیز بسیاری از مدرسه‌های سنی در خارج از کشور پاکستان، تحت نظارت معلمان و نیروهای سپاه صحابه اداره می‌شوند و افراد خود را برای ترور مخالفان آموزش می‌دهند.

۱. جمعی از پدیدآورندگان، پیشین، ص ۱۸۸.

۲. همان، ص ۱۸۹.

۳. جمالی، جواد، پیشین، ص ۶۸.

◆ انشعاب در سپاه صحابه (لشکر جهنگوی و فعالیت‌های افراطی آن)

در دهه ۱۹۹۰ میلادی سه تن از اعضای برجسته سپاه صحابه پاکستان به نام‌های ریاض بسرا، اکرم لاهوری و مالک اسحاق گروه تروریستی لشکر جهنگوی را تأسیس کردند. این گروه نام خود را از حق نواز جهنگوی، مؤسس سپاه صحابه، برگرفته است. شاخه نظامی سپاه صحابه به نام لشکر جهنگوی در سال ۱۹۹۵ (۱۳۷۴) تشکیل شد. یک سال بعد گروه‌های شبه نظامی دیوبندی به آن پیوستند.^۱

افراد این گروه مسلح‌اند و فعالیت‌هایشان فرقه‌گرایانه است. لشکر جهنگوی تلاش می‌کند با استفاده از رویکردهای خشونت‌بار، دولت پاکستان را به تبعیت از تفسیرهای خود از مذهب سنی وادار سازد. این گروه تشکیلات مستقل مختلفی در سراسر پاکستان دارد که هر یک جداگانه عمل می‌کنند و ارتباطی با قسمت‌های دیگر ندارند. افراد این گروه نه تنها در اقدامات خشونت‌آمیز داخل پاکستان دخالت دارند، بلکه در افغانستان و کشمیر نیز در کنار طالبان، حرکة المجاهدین و لشکر طیبه سرگرم مبارزه‌اند. لشکر جهنگوی دارای ایدئولوژی سلفی و احساسات ضد شیعی است.^۲

کارشناسان و مورخان سیاسی در مورد زمان دقیق و نحوه به‌وجود آمدن لشکر جهنگوی از سپاه صحابه اختلاف نظر دارند. برخی می‌گویند این گروه در سال ۱۹۹۰ و پس از ترور حق نواز جهنگوی، مؤسس و رهبر سپاه صحابه، موجودیت خود را اعلام کرد، اما اعضای آن تا سال ۱۹۹۵ خود را یکی از شاخه‌های سپاه صحابه می‌دانستند. به گفته این دسته از کارشناسان، پس از آنکه در سال ۱۹۹۵ رهبران سپاه صحابه تصمیم گرفتند با رهبران شیعیان پاکستان گفتگو کنند، لشکر جهنگوی راه خود را از این گروه جدا کرد و به گروهی مستقل بدل شد.^۳

برخی دیگر از مورخان سیاسی ضمن تأیید اختلافات بین مؤسسان لشکر جهنگوی و برخی از رهبران سپاه صحابه بر سر گفتگو با شیعیان، زمان تأسیس این لشکر تروریستی را سال ۱۹۹۴ یعنی همان سالی که ریاض بسرا، مؤسس اصلی این گروه، از

۱. جمعی از پدیدآورندگان، پیشین، ص ۲۴۵.

۲. جمالی، جواد، پیشین، ص ۷۰.

۳. جمعی از پدیدآورندگان، پیشین، ص ۱۸۹.

زندان دولتی پاکستان گریخت، می‌دانند. به رغم اختلاف نظرها در خصوص زمان و نحوه تشکیل لشکر جهنگوی، اکثر کارشناسان متفقاً معتقدند که لشکر جهنگوی و سپاه صحابه هنوز روابط نزدیکی با هم دارند و با همکاری یکدیگر علیه شیعیان توطئه می‌کنند. لشکر جهنگوی به دنبال پیشبرد اهداف سپاه صحابه مبنی بر به حاشیه راندن شیعیان و تبدیل پاکستان به یک کشور سنی است.^۱

◆ افکار، اهداف و تاکتیک‌های لشکر جهنگوی

لشکر جهنگوی اساساً یک گروه تکفیری است، بدین معنا که هر فرد یا گروهی را که نگرشی متفاوت با نگرش این گروه به اسلام داشته باشد، کافر می‌پندارد. این تفکر باعث شده است که اعضای این گروه به راحتی قتل عام مخالفانشان به ویژه شیعیان را برای خود توجیه کنند. به باور آنها، شیعیان کافرند و سه راه بیشتر ندارند: یا دست از مذهب خود بردارند و مسلمان شوند، یا ماهیانه مبلغی ثابت جزیه بپردازند یا از محل سکونتشان کوچ کنند.^۲

انتساب شیعیان به کفر و شرک و بدعت‌گذاری از سوی سلفی‌های افراطی، به پیشینه تفکر رهبران فکری آنها از قبیل ابن تیمیه و بازتولیدکنندگان اندیشه وی یعنی مشایخ وهابی نجد و دیوبندی شبه قاره هند بر می‌گردد.

ابن تیمیه در شیعه‌هراسی و شیعه‌ستیزی الهام‌بخش گروه‌های افراطی است. روحانیون سطحی‌نگر، تعلیمات اولیه او را بعد از چند قرن بی‌اعتنایی و حتی باوجود مخالفت علمای اهل سنت، مجدداً احیا کردند و این تعلیمات بهانه حمله‌های تبلیغاتی و میدانی بر ضد شیعیان شد.

او شیعیان را بدون مستند و ذکر مأخذ این‌گونه معرفی می‌کند:

۱. «لم يعرفوا أصل دين المسلمين؛ شیعیان به اصل دین مسلمانان آگاهی ندارند».^۳

۱. همان

۲. جمالی، جواد، پیشین، ص ۱۴۶.

۳. ابن تیمیه، احمد، منهاج السنة النبویة، ج ۱، ص ۲.

۲. «المتظاهرين بالاسلام؛ تظاهر به اسلام می کنند»^۱. «الرافضة بدلوا دين الله فعمروا المشاهد و عطلوا المساجد مضاهاة للمشركين و مخالفة للمومنين؛ رافضی ها (شیعیان) همانند مشرکین و در مخالفت با مؤمنین، دین خدا را تغییر دادند و مساجد را تعطیل و مشاهد و زیارتگاهها را آباد کردند»^۲.

۳. «قالوا اخطأ جبرئيل بالوحي؛ آنها می گویند جبریل در وحی خطا نمود» (به جای حضرت علی عليه السلام وحی را به حضرت محمد صلی الله علیه و آله نازل نمود!)^۳

۴. «يبغضون السابقين من المهاجرين و الانصار؛ به سابقین در ایمان از مهاجرین و انصار بغض می ورزند». «يبغضون خيار الصحابه؛» به اصحاب نیک پیامبر ابراز دشمنی می کنند»^۴. «الروافض تکفر جميع الصحابه؛ رافضی ها (شیعیان) تمام صحابه را کافر می دانند»^۵.

۵. «... مثل اتخاذهم نعة قد تكون نعة حمراء لكون عائشة تسمى الحميراء و يجعلونها عائشة و يعذبونها بنتف شعرها و غير ذلك و يرون ان ذلك عقوبة لعائشة؛ ... همانند اینکه میشی قرمز رنگ را مشخص می کنند و از آنجا که عایشه حمیرا (سرخ و سفید) نامیده می شد، آن میش را عایشه می نامند و با کندن پشم و اجزای دیگر آن را اذیت می کنند و این را عذاب و اذیت عایشه می دانند»^۶.

۶. «... اقامة الماتم و النياحة على من قتل من سنين عديدة؛ ... برای کسی که سالها پیش به قتل رسیده است، عزا و ماتم اقامه می کنند»^۷.

در بحث مهم عبادت، ابن تیمیه ضمن تقریر خاص از معنای عبادت بسیاری از گروه های اسلامی از جمله شیعیان و عرفا را تکفیر می کند و به خروج آنها از اسلام

۱. همان.

۲. همان، ص ۱۳۱.

۳. همان، ص ۷.

۴. همان، ص ۹.

۵. همان، ص ۱۴۵.

۶. همان، ص ۱۱.

۷. همان، ص ۱۲.

فتوا می‌دهد. تقریر وی از عبادت و معنای آن برای روشن کردن علت عیب‌جویی او ضرورت دارد:

العبودية والعبادة أصل معناها الذل، لكن العبادة المأمور بها تتضمن معنى الذل و معنى الحب فهي تتضمن غاية الذل و لله بغاية المحبة له؛

معنای اصلی عبودیت و عبادت، خواری و خاکساری است. معنای عبادتی که انسان مأمور به انجام آن است، خاکساری و محبت است، پس این نوع عبادت متضمن معنای نهایت خاکساری است.^۱

عبادت عبارت از ذلت توأم با محبت است. محبت بدون خواری، عبادت محسوب نمی‌شود و این نوع عبادت مخصوص خداست:

اما العبادة و ما يناسبها من التوكل و الخوف و نحوذلك فلا يكون الا لله وحده؛

عبادت و آنچه همانند توکل و ترس مناسب او است، فقط مخصوص خداست.^۲

یکی از مشکلات مبانی ابن تیمیه که منجر به روش تکفیری وی شد، توسعه معنای عبادت است. او در برداشتی غیر محققانه می‌نویسد:

فالعبد لا بد له من رزق و هو محتاج الى ذلك فاذا طلب رزقه من الله صار عبد الله فقيرا اليه و ان طلبه من مخلوق صار عبدا لذلك المخلوق فقيرا اليه و لهذا كانت مسألة المخلوق محرمة في الاصل و انما ابيحت للضرورة؛

بنده محتاج به روزی است، اگر آن را از خدا طلب کند، بنده خدا می‌شود که محتاج او است و اگر از مخلوقی رزق خود را طلب نماید، بنده آن مخلوق می‌شود که محتاج او است. به همین دلیل،

۱. ابن تیمیه، احمد، رسالة العبادة، ج ۱، ص ۵.

۲. همو، الفتاوى الكبرى، ج ۲، ص ۳۰۹.

درخواست از مخلوقات در اصل حرام است و در موارد ضروری مباح می‌شود.^۱

طرف‌داران ابن تیمیه متوفای ۷۲۸ و رهبر معنوی سلفی‌های تکفیری تندرو، وی را با عناوین مبالغه‌آمیز همانند الامام الهمام و مقتدی الاعلام، خاتمة المجتهدین و سیف السنة المسلول علی المبتدعین، (این عناوین در پشت جلد کتب وی مندرج است) معرفی می‌کنند. وی الهام‌بخش جریاناتی تندرو در جهان اهل سنت همانند سپاه صحابه است که بر ضد شیعیان در پاکستان فعالیت می‌کنند. طبیعی است تئوریزه کردن این عقاید در ایجاد بدبینی به شیعه نقش بارزی دارد.

شاه ولی الله دهلوی، از احیاکنندگان تفکر ابن تیمیه در قرن ۱۲، به دلیل نگاه سلبی به دیگران، هر گونه اعتقاد به یاری خواستن از اولیای الهی، نذر کردن برای آنان به انگیزه رفع حاجت و شفای مریضان به واسطه آنها و سوگند خوردن به اسمای غیر خدا را از مصادیق شرک می‌داند.^۲

دیوبندیه با طواف دور قبر، سجده تعظیم در وقت ورود به زیارتگاه بزرگان و اولیا، سجده در جلو مرشد، مراسم تعزیه شیعیان هندوستان، اعتقاد به قدوم روح پیامبر از عالم ارواح به عالم شهادت در زمان مجالس بزرگداشت میلاد پیامبر ﷺ مخالفت کرده و آنها را بدعت در دین معرفی می‌نمایند.^۳

آنها برپایی مراسم سوگواری، تولد امام زمان و عید نوروز را بدعت می‌دانند و شدیداً در مورد خلفای سه‌گانه متعصب‌اند و از بی‌احترامی به آنها ناراحت می‌شوند و حتی برای معاویه نیز احترام قائل‌اند.^۴

تحت تأثیر این گونه تعلیمات، به طور سنتی، لشکر جهنگوی به شیعیان، احمدی‌ها و بریلوی‌ها (از فرقه‌های اهل تسنن) حساسیت ویژه‌ای دارد و کمر به قتل پیروان این سه گروه بسته است. آنها همچنین فعالان گروه‌های مخالف، مقامات دولتی و

۱. همان، ص ۳۲۳.

۲. دهلوی، شاه ولی الله، حجة الله البالغة، ج ۱، ص ۶۲؛ هو، الفوز الکبیر فی اصول التفسیر، ج ۱، ص ۳۷.

۳. سهارنپوری، خلیل احمد، المهند علی المفند، ص ۶۱ و ۶۸.

۴. ابن حماد جهنی، مانع، پیشین، ج ۱، ص ۳۲۱.

شهروندان مهم غیر دیوبندی از جمله پزشکان، تجار و اندیشمندان را نیز در فهرست سیاه خود قرار می‌دهند و گهگاه به این افراد نیز حمله می‌کنند.^۱

لشکر جهنگوی بارها به مساجد و عبادت‌گاه‌های شیعیان و سایر فرقه‌های غیردیوبندی در پاکستان حمله کرده و از طرفی در سال ۱۹۹۹ نیز اقدام به ترور نواز شریف، نخست وزیر سنی مذهب کشور، کرده است. همچنین در پرونده این گروه چندین فقره سوء قصد به دیپلمات‌ها، شهروندان و اماکن متعلق به جمهوری اسلامی ایران در پاکستان دیده می‌شود.^۲

این گروه که تعداد نیروهای شبه نظامی‌اش بین سیصد تا هزار نفر تخمین زده می‌شود، در سال‌های اولیه فعالیت تروریستی خود، با استفاده از موتورسیکلت و با دو سرنشین (یک نفر راننده و یک تیرانداز) به کشتار مخالفانش می‌پرداخت. در ادامه آنها به تدریج استفاده از بمب‌های ساعتی، نارنجک‌های دستی و سلاح‌های خودکار را نیز در دستور کار خود قرار دادند. البته چندین مورد بمب‌گذاری انتحاری نیز از سوی فدائیان این گروه انجام شده است.^۳

شبه نظامیان لشکر جهنگوی عموماً پیش از اعزام به عملیات تروریستی، در اردوگاه‌های تمرینی خود که احتمالاً در اطراف کراچی، منطقه پنجاب، وزیرستان شمالی و حتی در افغانستان قرار دارد، آموزش می‌بینند. گفته می‌شود که اعضای این گروه معمولاً به زیرگروه‌های ۸ نفره تقسیم می‌شوند و اعضای هر زیرگروه پس از انجام عملیات تروریستی، مخفی‌گاه اولیه خود را ترک می‌کنند و از هم جدا می‌شوند.^۴

شبه نظامیان لشکر جهنگوی یاد گرفته‌اند که مرگ را بر دستگیر شدن به دست نیروهای امنیتی ترجیح دهند. آنها از سنین جوانی طوری در مدارس دیوبندیه تربیت شده‌اند که حتی حاضرند در زندان بمیرند، اما همدستان تروریست خود را لو ندهند.

1 . titre1.ir/fa/news/8901.

2 . www.avapress.com/vdcj8vei.uqehzsfu.html.

3 . www.avapress.com/vdcj8vei.uqehzsfu.html.

۴ . جمعی از پدیدآورندگان، پیشین، ص ۱۸۹.

◆ روابط لشکر جهنگوی با دولت پاکستان

اعضای لشکر جهنگوی از اوایل دهه ۱۹۸۰ میلادی یعنی زمانی که هنوز مستقل نشده بودند و زیر پرچم سپاه صحابه به فعالیت می‌پرداختند، تا سال ۱۹۹۸ میلادی تحت حمایت مالی و سیاسی دولت مرکزی پاکستان قرار داشتند. ارتشبد محمد ضیاء الحق، رئیس جمهور پاکستان، در دهه ۱۹۸۰ میلادی، همواره روی کمک گروه‌های افراطی برای مقابله با گسترش نفوذ حکومت انقلابی و شیعی ایران در پاکستان و نیز به منظور بر هم زدن توازن در درگیری‌های کشورش با هند بر سر منطقه کشمیر حساب می‌کرد و به همین دلیل، هیچ حمایتی را از آنها دریغ نمی‌کرد.^۱ گروه‌های افراطی نیز با کمال میل از حمایت‌های دولت استقبال می‌کردند و می‌کوشیدند تا آنجا که ایدئولوژی‌شان اجازه دهد، با دولت همکاری کنند. بنابراین پیوند دولت و گروه‌های افراطی تکفیری به زمان ریاست جمهوری ژنرال ضیاء الحق برمی‌گردد.^۲

روابط خوب دولت با گروه‌های افراطی در سال‌های بعد از ریاست جمهوری ضیاء الحق نیز ادامه یافت و گروه تروریستی لشکر جهنگوی که در دهه ۱۹۹۰ میلادی از سپاه صحابه مستقل شده بود نیز از این حمایت‌ها بهره می‌برد تا اینکه در سال ۱۹۹۸ یعنی در زمان نخست وزیر نواز شریف و در آغاز فرماندهی ارتشبد پرویز مشرف بر ارتش پاکستان، روابط این گروه با دولت مرکزی به تیرگی گرایید و نظامیان پاکستان شروع به سرکوب نیروهای آن کردند.^۳

در ادامه، اعضای لشکر جهنگوی با ترور نافرجام نواز شریف و ارتشبد مشرف، به تغییر موضع دولت در مورد خود واکنش نشان دادند و خشونت‌های آنها کار را به جایی رساند که در سال ۲۰۰۱ پرویز مشرف که دیگر رئیس جمهور پاکستان شده بود، لشکر

1. www.farhangemrooz.com/fa/News/4458/.

۲. جمعی از پدیدآورندگان، پیشین، ص ۲۰۶.

3. www.avapress.com/vdcj8vei.uqehztzsfu.html.

جنگجویی را در فهرست گروه‌های تروریستی قرار دهد که یک سال بعد نام سپاه صحابه هم به آن فهرست اضافه شد.^۱

از سال ۲۰۰۸ و پس از به قدرت رسیدن رئیس‌جمهور آصف علی زرداری که یک سیاستمدار شیعه مذهب است، شبه نظامیان لشکر جهنگوی بر شدت فعالیت‌های خود افزودند و حملات بیشتری را علیه وابستگان دولت ترتیب دادند.^۲

◆ ارتباط با سایر گروه‌های تروریستی فعال در پاکستان و افغانستان

هنوز برخی از کارشناسان سیاسی شک دارند که آیا جدایی واقعی بین لشکر جهنگوی و سپاه صحابه رخ داده است یا خیر. اعضای لشکر جهنگوی به آرمان‌های ضدشیعی رهبر سپاه صحابه کاملاً وفادار است و حتی نام وی را بر گروه خود نهاده است. دیدگاه‌های مذهبی لشکر جهنگوی با سپاه صحابه کاملاً یکسان است و تنها تفاوت آنها شاید گرایش شدیدتر لشکر جهنگوی به خشونت باشد. لشکر جهنگوی و مؤسس آن یعنی سپاه صحابه، طی دهه ۱۹۹۰ میلادی ارتباط تنگاتنگی نیز با طالبان داشته‌اند.^۳

از سال ۲۰۰۷ ائتلافی از افراط‌گرایان سلفی، تکفیری، یزیدی‌ها، بقایای القاعده، جنبش طالبان پاکستان، سپاه صحابه و لشکر جهنگوی در پاکستان شکل گرفته است و عملاً وارد جنگی تمام عیار علیه شیعیان شده‌اند.^۴

حامیان فرامنطقه‌ای جریان افراطی به منظور ایجاد هویت جمعی بین گروه‌های مختلف تندرو در جنوب آسیا، با معرفی شیعیان به عنوان عنصری غیر خودی و دارای هویت متعارض تاریخی و مذهبی، خشونت علیه آنان را توجیه می‌کنند.

در آغاز دهه ۱۹۹۰ با شروع جنگ‌های داخلی در افغانستان، از مدارس مذهبی به منظور آموزش و سازماندهی جنگجویان طالبان استفاده شد. جمعیت علمای اسلام

1. www.avapress.com/vdcj8vei.uqehtzsffu.html.

2. www.avapress.com/vdcj8vei.uqehtzsffu.html.

۳. جمعی از پدیدآورندگان، پیشین، ص ۲۰۸.

۴. جمالی، جواد، پیشین، ص ۱۴۵.

مدارس فراوانی در پاکستان دارد که ده‌ها هزار طلبه دینی در آنها مشغول تحصیل‌اند. این مدارس از مراکز مهم آموزش تفکر تندروانه مکتب دیوبندی شمرده می‌شوند. وجود این مدارس نقشی اساسی در راه‌اندازی جنبش طالبان افغانستان در سال ۱۹۹۴ ایفا کرد^۱ که همه آنها در دشمنی با شیعیان و حکومت شیعی ایران با یکدیگر اتفاق نظر دارند.

ارتباط شبکه‌ای بین لشکر جهنگوی و طالبان افغانستان وجود دارد و این گروه از پناهگاه‌های طالبان در افغانستان برای آموزش اعضای خود استفاده می‌کند. القاعده نیز نقش به‌سزایی در آموزش اعضای لشکر جهنگوی دارد. از آنجا که القاعده به دلایل امنیتی و خطر برملا شدن هویت اعضایش قادر نیست مستقیماً در بعضی مناطق عملیات انجام دهد، از قابلیت‌های محلی و شبکه‌ای لشکر جهنگوی بهره می‌گیرد.^۲ شبه نظامیان لشکر جهنگوی، طالبان را در قتل عام مردم قوم هزاره افغانستان در سال ۱۹۹۸ یاری کردند و حتی گفته می‌شود که ملا عمر، رهبر نامرئی‌گونه طالبان، در آن زمان نیروهای مورد نیاز خود را به واسطه لشکر جهنگوی و سپاه صحابه، از مدارس مذهبی دیوبندیه در پاکستان تأمین می‌کرده است.

بسیاری از رهبران گروه تروریستی القاعده نیز زنده ماندنشان در حمله آمریکا به افغانستان را مدیون چریک‌های لشکر جهنگوی هستند. شیخ احمد سلیم، یکی از رهبران القاعده که بعدها به دست نیروهای آمریکایی اسیر شد، در بازجویی‌های خود اعتراف کرده بود که اعضای لشکر جهنگوی برای نیروهای القاعده پاسپورت، بلیت جعلی و پول تهیه کرده و حتی آنها را در خارج کردن مقادیر زیادی طلا از مرزهای افغانستان یاری نموده‌اند.

۱. رشید، احمد، پیشین، ص ۹۰.

۲. جمالی، جواد، پیشین، ص ۷۰.

◆ نقش آفرینی لشکر جهنگوی در کشتار سازمان یافته شیعیان پاکستان

خشونت‌های بی حد و حصر گروه تروریستی لشکر جهنگوی در مناطق شیعه‌نشین کوئته پاکستان که تنها در سال‌های اخیر بیش از دویست نفر از شهروندان شیعی هزاره را به کام مرگ کشانده، نام این گروه افراطی و مخوف را بیش از هر زمان دیگری بر سر زبان‌ها انداخته است.^۱ لشکر جهنگوی در سال‌های اخیر گوی سبقت را در عمل شنیع کشتار شیعیان مظلوم و بی‌گناه پاکستانی، از سایر گروه‌های افراطی همچون القاعده و طالبان ربوده است تا دوباره ثابت کند که تعصبات کورکورانه فرقه‌ای تا چه حد می‌تواند خطرناک و مرگ‌بار باشد.

چند سال قبل سیزده گروه دنباله‌رو وهابیت از جمله سپاه صحابه تحت رهبری مولوی محمد سرفراز خان دست به ائتلاف زدند و مدعی شدند در زمینه تجاوزها به حریم مذهب اسلام و مسائل اجتماعی موهن مبارزه خواهند کرد. این سیزده گروه عبارت‌اند از شورای شریعت پاکستان، مجلس احرار اسلام، سازمان اهل سنت، جمعیت اشاعه التوحید و السنه، مجلس تحفظ حقوق اهل سنت، نهضت بین‌المللی ختم نبوت، سپاه صحابه، وفاق المدارس العربیه، جمعیت اهل سنت، سواد اعظم اهل سنت، جمعیت علمای اسلام جامو و کشمیر (کشمیر آزاد)، جمعیت المجاهدین و حرکت الانصار جهانی.^۲

در پاکستان ده‌ها میلیون شیعه زندگی می‌کنند که از جایگاه مناسب و درخور شأن خویش برخوردار نیستند. پس از پیروزی انقلاب اسلامی، شیعیان پاکستان نیز احساس پیروزی کردند. به همین دلیل، دشمنان احساس خطر کردند و در پاکستان گروه‌های خودفروخته و مزدوری را به کار گرفتند که با حمله به شیعیان موجب آزار آنها شوند که سپاه صحابه عمده این مسئولیت را بر عهده گرفت. گروهی از ناراضیان سپاه صحابه از جمله ملک اسحاق و ریاض بسرا برای گسترش فعالیت‌های تروریستی خود در سال

1. titre1.ir/fa/news/8901.

2. www.avapress.com/vdcj8vei.uqhtzsfu.html.

۱۹۹۶ لشکر جهنگوی را تشکیل دادند که با حمایت مالی عربستان، اکنون یکی از خطرناک‌ترین گروهک‌های تروریستی است.^۱

از سال ۲۰۰۴ گروه افراطی لشکر جهنگوی هدف اصلی خود را کشتار شیعیان قرارداد. یکی از مراکز عمده‌ای که در سال‌های اخیر صحنه درگیری‌های فرقه‌ای و کشتار شیعیان بوده، شهر پاراچنار، مرکز کوروما، است.^۲

ریاض بسرا که به قتل بیش از ۱۲۵ تن از جمله شهادت صادق گنجی مسؤول اسبق خانه فرهنگ جمهوری اسلامی ایران در شهر لاهور متهم است، در سال ۱۹۹۲ پس از محکومیت به اعدام، از زندان فرار کرد. بسرا در قتل شخصیت‌های برجسته سیاسی، مذهبی و دولتی از جمله اسکندر شاهد رهبر شیعه، تجمل عباس فرماندار اسبق سرگودا، اشرف مارت فرمانده سابق پلیس گوجرانوالا، کشتار پنج دانشجوی ایرانی در راولپندی، شهادت دکتر محمد نقوی از رهبران نهضت جعفری و کشتار ۲۲ مسلمان در قبرستان مؤمن پوره لاهور نیز دست داشت و اغلب پس از ارتکاب هر اقدام تروریستی به افغانستان پناه برده است. گفته می‌شود وی از حمایت برخی مقامات بلندپایه طالبان برخوردار است.^۳

ریاض بسرا در سال ۱۹۸۵ در انتخابات غیر حزبی برای کسب یک کرسی مجلس ایالت پنجاب در برابر نواز شریف در لاهور شرکت کرد. گرچه در این انتخابات شکست خورد، اما نه هزار رأی به دست آورد. ملک اسحاق، بنیان‌گذار دیگر این شاخه، در سال ۷۵ به جرم ترور سید محمد علی رحیمی، مسؤول خانه فرهنگ ایران، و هفت کارمند محلی این مرکز به اعدام محکوم شد. در مجموع علل تقویت و شکل‌گیری این گروه را می‌توان در دو عامل زیر خلاصه کرد:

۱. جنگ افغانستان: زمانی که شوروی سابق افغانستان را اشغال کرد، حدود سی کشور جهان از طریق پاکستان در مسائل افغانستان مداخله می‌کردند. برای مثال

۱. جمالی، جواد، پیشین، ص ۶۹.

۲. جمعی از پدیدآورندگان، پیشین، ص ۲۰۷.

اسرائیلی‌ها چهار سال در پیشاور پاکستان حضور داشتند و مقداری از سلاح‌هایی که در جنگ افغانستان به کار گرفته می‌شد، در سال‌های اخیر به پاکستان بازگردانده شد و در اختیار گروهک تروریستی سپاه صحابه قرار گرفت.

۲. حمایت حاکمان پاکستان: حاکمان وقت پاکستان همگی به طرق مختلف از این تروریست‌ها حمایت کرده‌اند، هر چند این امر موجب نقض اقتدار این حکومت‌ها می‌گردد و این بهای سرسپردگی این دولت‌ها به کشورهای خارجی و حامی تروریسم می‌باشد. برای مثال تحقیقات پلیس پاکستان نشان داده است یک شخصیت شناخته‌شده در تمام فعالیت‌های فرقه‌گرایانه دست دارد که نام وی تاکنون فاش نشده است.

نمونه دیگر ارسال کارت تبریک سال جدید میلادی از طرف نواز شریف، حاکم وقت پاکستان، برای اعظم طارق، گرداننده اصلی سپاه صحابه پاکستان، در سال ۷۶ شمسی است، هنگامی که اعظم طارق دستگیر و زندانی شده بود که البته او به عنوان اعتراض این کارت را برگرداند. گستاخی رهبران سپاه صحابه تا حدی است که در سخنرانی‌های عمومی خود و در حضور مقام‌های دولتی، مردم را به کشتن شیعیان دعوت می‌کنند. عقبه فکری و پشتیبانی گروه‌های تکفیری سلفی جهان اسلام از جمله گروه سپاه صحابه در عربستان سعودی است. گروه‌های تندرو وهابی در عربستان بیش از دوازده هزار مدرسه دارند و دو میلیون نفر را تحت آموزش و پوشش تعلیماتی خود قرار داده‌اند.^۱

◆ همگرایی استکبار، سکولار و سلفیت متصلب در جنایت علیه شیعیان پاکستان

از سال ۱۹۸۵ میلادی با تأسیس سپاه صحابه در کشور پاکستان تا به امروز، هزاران نفر از شیعیان مظلوم و بی‌گناه پاکستان اعم از مرد و زن و پیر و جوان به جرم داشتن مذهب حقه تشیع و دفاع و حمایت از ولایت اهل بیت پیامبر ﷺ به دست

1 . www.farhangemrooz.com/fa/News/4458/.

سپاه صحابه و لشکر جهنگوی در نقاط مختلف پاکستان ترور شده و به شهادت رسیده‌اند.

مزدوران سلفی سپاه صحابه، هر روز تنی چند از شیعیان شیفته و عاشقان دلسوخته حسینی را به شهادت می‌رسانند و غالباً مغزهای متفکر را نشانه می‌روند. تعداد جوانان و فرهیختگان شیعه که با ترور ناجوانمردانه سپاه صحابه، شربت شهادت نوشیده و به پیشوای محبوب خود حضرت اباعبدالله الحسین علیه السلام پیوسته‌اند، از شمار بیرون است. این جنایات هر روز تکرار می‌شود و هنوز ادامه دارد.

ظلمی که علیه شیعیان در پاکستان رخ می‌دهد، از دید جهانیان پنهان و سکوت جوامع بشری درباره کشتار شیعیان پاکستان معنادار است. شیعیان پاکستان مظلومانه به شهادت می‌رسند و نهادها و جوامع بین‌المللی و حقوق بشری سکوت اختیار کرده‌اند و تلاشی برای پایان دادن به این فاجعه انسانی انجام نمی‌دهند.

به آسانی می‌توان علت این کشتارها را در شعارهای مردم پاکستان که پس از این وقایع تروریستی تظاهرات و به این فجایع اعتراض می‌کنند، مشاهده کرد. مردم پاکستان به خوبی می‌دانند که سیاست‌های آمریکا، عامل اصلی کشتارهای شیعیان در پاکستان است. آمریکا می‌خواهد با ایجاد فضای رعب و وحشت در منطقه به اهداف خودش برسد و در این زمینه از گروه‌های افراطی و تکفیری که به گمان خود برای جهاد در افغانستان آموزش نظامی دیده‌اند و پیرو افکار افراطی و سلفی‌اند، بهره می‌گیرد.^۱

کشتار شیعیان پاکستان از سی سال پیش در زمان ژنرال ضیاء الحق، حاکم نظامی وقت، با همکاری مدارس دینی گروه‌های افراطی با کمک مالی آمریکا و عربستان به اوج خود رسید. این زمانی بود که روسیه با تفکر کمونیستی وارد افغانستان شده و انقلاب اسلامی ایران به رهبری امام خمینی علیه السلام با تفکر حکومت دینی اسلامی در ایران پیروز گردیده بود.

1. titre1.ir/fa/news/8901.

در این زمان آمریکا برای مقابله با تفکر کمونیستی وارد جنگ افغانستان شد و همزمان برای کاهش تأثیرات انقلاب اسلامی ایران برنامه‌ریزی کشتار شیعیان را در ذهن خود پروراند. هجده گروهی به شیعیان منطقه شمال پاکستان نیز در همین زمان رخ داد و ضیاء الحق و دوستان او پشتیبان این قضیه بودند. عملیات تروریستی روزانه در پاکستان نشان می‌دهد که اطلاعات کشور و نهادهای امنیتی در ادای وظایف خودشان کاملاً شکست خورده‌اند یا نمی‌خواهند ترور بر ضد شیعه را کنترل کنند. عارف نظامی، روزنامه‌نگار پاکستانی، معتقد است که دولت پاکستان مسئول این کشتار شیعیان و خشونت‌های فرقه‌ای است؛ زیرا هر دولتی برای منافع خود به پشتیبانی از عناصر مختلف درگیر در این خشونت‌ها می‌پردازد. وی می‌گوید: از زمانی که خشونت‌های فرقه‌ای در پاکستان به وجود آمد، آسیب‌های زیادی به پیکره حاکمیت و یکپارچگی در این کشور وارد آمده است. این روزنامه‌نگار پاکستانی می‌افزاید: قبل از حکومت دیکتاتور سابق ضیاء الحق این‌گونه خشونت‌های فرقه‌ای کمتر در پاکستان وجود داشت، اما در مدت حکومت او گروهک‌های تروریستی همچون سپاه صحابه و لشکر جهنگوی فعالیت خویش را به‌نحو چشمگیری افزایش دادند.¹

وی تصریح می‌کند که دولت به دنبال ترویج فرقه خاصی است و از این طریق می‌خواهد بر دیگر فرقه‌ها قدرت خود را تحمیل کند. برخی از احزاب سیاسی که به منظور رأی آوردن در انتخابات از بعضی فرقه‌های درگیر در این خشونت‌ها حمایت می‌کنند نیز در قبال خشونت‌های فرقه‌ای مسئول هستند.

ردپای برخی از کشورهای خارجی هم در خشونت‌های پاکستان بسیار مشهود است. به‌همین دلیل، در اواخر دهه ۸۰ و اوایل دهه ۹۰ خشونت‌های فرقه‌ای به اوج خود رسید. در آن زمان مشاهده می‌شد که این افراطیون فرقه‌ای اجازه دارند آزادانه فعالیت کنند که بمب‌گذاری مساجد و مقبره‌های امامزادگان و کشته شدن هزاران تن از مردم بی‌گناه، نمونه‌ای از این فعالیت‌ها بود. این کارشناس پاکستانی سخن خود را با این پرسش ادامه می‌دهد که چگونه می‌توان به این کشتارها پایان داد و آن را متوقف

1 .titre1.ir/fa/news/8901.

کرد؟ به عقیده او، گفتگو میان علمای دینی می‌تواند به محدود کردن این خشونت‌ها کمک بزرگی کند. وظیفه رهبران گروه‌ها و طایفه‌های مختلف این است که با یکدیگر مذاکره کنند و راه حلی برای پایان بخشیدن به این موج فرقه‌گرایی در پاکستان پیدا کنند. دولت نیز باید با دعوت از همه احزاب و فرقه‌ها در یک هم‌اندیشی راه حل مناسبی برای حل این مشکل پیدا کند.

برکسی پوشیده نیست که کشتار هدفمند شیعیان در پاکستان و افزایش اختلافات مذهبی و قومی فقط در جهت تأمین منافع قدرت‌های استکباری و در رأس آنها آمریکاست. این سیاستی است که غرب از سال‌های گذشته تاکنون به دنبال آن بوده است. سیاست آنان یا دخالت نظامی مستقیم در کشورهاست و یا تفرقه انداختن و حکومت کردن.

نقض حقوق شیعیان و ریختن خون مسلمانان، نه فقط تهدیدی علیه وحدت ملی و استقلال و حاکمیت پاکستان است، بلکه دشمنان اسلام را به اهداف شیطانی خود نزدیک‌تر می‌سازد. به‌همین دلیل، مردم پاکستان با تمسک به ریسمان الهی و همکاری و تعاون و دوری جستن از تفرقه، باید جلوی توطئه بیگانگان را بگیرند. دولت نیز باید هرآنچه را که موجب تفرقه افکنی و فتنه میان مردم می‌شود، منع کند.^۱

◆ بخشی از جنایات سلفیان در پاکستان به روایت اخبار و آمار

اکثر فعالیت‌های تروریستی لشکر جنه‌گویی بر روی شیعیان پاکستان متمرکز بوده است، اما در سال‌های اولیه تأسیس این گروه، سایرین نیز گاهی قربانی خشونت این گروه می‌شدند. اهم فعالیت‌های تروریستی این گروه را می‌توان در موارد ذیل خلاصه کرد:

۱۹۹۷: به قتل رساندن چهار کارگر آمریکایی شاغل در تأسیسات نفتی بندر کراچی.

۱۹۹۸: در سال ۱۹۹۸ میراث شوم سپاه صحابه برای زمامداران پاکستان ۱۱۰۰ کشته در پنجاب، ۶۶۱ کشته در کراچی و ۱۰۷۰ کشته در لاهور بوده است. اکثر کشته‌شدگان را شیعیان تشکیل داده‌اند. احتمالاً آمار قربانیان این ترورها در کل پاکستان رقمی به مراتب حزن‌انگیزتر را در اختیار قرار می‌دهند.^۱

۱۹۹۹: تلاش نافرجام برای ترور نواز شریف، نخست وزیر و پرویز مشرف، فرمانده وقت ارتش پاکستان.^۲

۲۰۰۲: بمب‌گذاری در یک اتوبوس حامل شهروندان اروپایی که به کشته شدن پانزده نفر از جمله یازده تبعه فرانسه انجامید.

۲۰۰۲: بمب‌گذاری در کلیسای پروتستان اسلام آباد که به کشته و زخمی شدن ۴۵ نفر منجر شد.

۲۰۰۷: اتهام دست داشتن در ترور بی نظیر بوتو، نخست وزیر سابق و سیاستمدار برجسته شیعی مذهب پاکستان، در شهر راولپندی و قتل پانزده شهروند دیگر ظرف چند دقیقه پس از ترور.

۲۰۰۸: در انفجار بمب ۴۵ نفر شهید شدند.^۳

۲۰۰۹: در سال ۲۰۰۹ حدود ۸۷ حمله انتحاری در پاکستان به وقوع پیوست که موجب کشته شدن تقریباً سه هزار نفر از غیر نظامیان و پلیس و کارکنان ارتش شد.^۴ و نیز انفجار بمب در شهر کراچی با ۴۶ شهید. از سال ۲۰۰۹ به این سو، خشونت‌ها روندی صعودی داشته است و در اکثر موارد، کشتارها هدفمند بوده‌اند و تنها در بمب‌گذاری عاشورا در دسامبر ۲۰۰۹، کراچی شاهد آتش‌سوزی و غارتگری بود که بیشتر بخش‌های مرکز تجاری کراچی را نابود کرد. از آن هنگام تاکنون کشتارهای هدفمند، بی‌وقفه ادامه یافته است.^۵

1 . www.farhangemrooz.com/fa/News/4458/.

2 . www.avapress.com/vdcj8vei.uqehzsfu.html.

3 . www.avapress.com/vdcj8vei.uqehzsfu.html.

۴. جمعی از پدیدآورندگان، پیشین، ص ۱۸۱.

۵. همان، ص ۱۰۷.

۲۰۱۰: انفجار بمب در مراسم عزاداری امیرالمؤمنین علیه السلام با ۴۹ شهید، انفجار بمب در شهر کویته و در مراسم روز قدس در سال ۲۰۱۰ با هشتاد شهید.
 سپتامبر ۲۰۱۱: دزدیدن اتوبوس حامل تعدادی از شیعیان پاکستانی که برای زیارت عازم ایران بودند در نزدیکی شهر موستونگ در ایالت بلوچستان و کشتن ۲۶ نفر از سرنشینان اتوبوس.^۱
 ۲۰۱۲: عملیات انتحاری در شهر پاراچنار با پنجاه شهید.^۲
 ۲۰۱۲: در ژوئن ۲۰۱۲ قتل عام سیزده نفر از شیعیانی که از سفر زیارتی مشهد مقدس در ایران به پاکستان باز می‌گشتند. حداقل بیست نفر نیز در این حادثه زخمی شدند. سال ۲۰۱۲ میلادی مرگبارترین سال برای شیعیان پاکستانی بود و بیش از چهارصد شیعه پاکستانی در خشونت‌های مذهبی کشته شدند.^۳
 ۲۰۱۳: در ژانویه ۲۰۱۳ چندین فقره بمب‌گذاری در مناطق پرجمعیت شیعه‌نشین شهر کویته در استان بلوچستان پاکستان ۱۳۰ کشته و بیش از ۲۶۰ زخمی بر جای گذاشت. همچنین در فوریه همین سال، بر اثر انفجار بمب در بازار اصلی منطقه شیعه‌نشین هزاره در حومه کویته، بیش از هشتاد نفر کشته و دویست نفر زخمی شدند. در سال ۲۰۱۳ در عملیات تروریستی این گروهک دست کم دویست نفر شهید و سیصد نفر زخمی شده‌اند.^۴

در سال ۱۳۹۰ در حدود ۱۷۱۰ نفر در ترورهای کور این گروه کشته شده‌اند. بر اساس گزارش افراد مطلع، گروه تکفیری سپاه صحابه در شهر «هری پور» یک حسینیه، شش خانه و دو مغازه شیعیان را به آتش کشیدند. در شهر «مالو والی» به حسینیه شهر حمله کردند و گروهی را مجروح و شهید نمودند. در «کوهات» نیز با نارنجک به حسینیه شهر حمله کردند و شیعیان را به شهادت رساندند. در «حیدر آباد» به دسته عزاداران حمله ور شدند و ۲۴ نفر را مجروح و شهید نمودند. در ۴ جمادی

1. titre1.ir/fa/news/8901.

2. www.farhangemrooz.com/fa/News/4458/.

3. www.farhangemrooz.com/fa/News/4458/.

4. www.avapress.com/vdcj8vei.uqehtzsfu.html.

الاولی ۱۴۲۴ قمری به مسجد جامع کویته حمله کردند و بیش از پنجاه نفر از نمازگزاران را به جرم ارادت به خاندان عصمت و طهارت به خاک و خون کشیدند و در میان شهدا تعداد بسیاری زن و بچه به چشم می‌خورد.^۱

◆ نتیجه

گروه سپاه صحابه و شاخه نظامی آن، لشکر جهنگوی، علاوه بر کشتار و ریختن خون مسلمین که طبق آموزه‌های قرآنی گناهی نابخشودنی و موجب خلود در آتش جهنم است، در جامعه اسلامی پاکستان موجب واگرایی و سلب آسایش از زندگی مدنی مردم شده است. این گروه محدود ناتوان‌تر از آن است که با ترور و ارهاب، ده‌ها میلیون شیعه دیندار پاکستان را حذف کند، اما تلاش‌های آن جز تفرقه و واگرایی و کمک به اردوگاه دشمنان اسلام و دارالکفر نتیجه دیگری در بر ندارد. آنان با سازماندهی جوانان ناآگاه و تزریق تعصب و نفرت در دل آنان درباره مسلمانان غیر دیوبندی، موجب واکنش‌های تند و افراطی گردیده و عامل کشتار سازمان یافته و وسیع شیعیان در پاکستان شده‌اند. جامعه پاکستان که با نام اسلام از شبه قاره هند جدا شد، در سایه افراط‌گری انجمن سپاه صحابه و لشکر جهنگوی، گرفتار برادرکشی و ناامنی روانی شده و وحدت اسلامی آنها به گسست و واگرایی تبدیل شده است. اندیشه طرد و رفض شیعیان، ریشه در تعالیم برخی رهبران فکری سلفی همانند ابن تیمیه و شاه ولی الله دهلوی دارد که با بازتولید آن و اقدامات دیگر، شیعه‌ستیزی توأم با ترور و حذف فیزیکی شیعیان، به صورت سازمان یافته درآمده است.

1. titre1.ir/fa/news/8901.

◆ کتابنامه

۱. ابن تیمیّه، احمد: *رسالة العبادة*، بی تا، بی جا.
۲. _____: *الفتاوی الکبری*، بیروت: دارالعلم، ۱۴۰۷ق.
۳. ابن حماد جهنی، مانع: *الموسوعة المیسرة فی الادیان و المذاهب و الاحزاب المعاصره*، دارالندوة العالمية، ۲۰۰۸م.
۴. پاکتچی، احمد و حسن هوشنگی: *بنیادگرایی و سلفیه*، تهران: انتشارات دانشگاه امام صادق، چاپ اول، ۱۳۹۰ش.
۵. جمالی، جواد: *افراطی گری در پاکستان*، تهران: مؤسسه مطالعات اندیشه سازان نور، ۱۳۹۰ش.
۶. جمعی از پدیدآورندگان: *کتاب آسیا ۵ ویژه مسائل پاکستان*، تهران: مؤسسه فرهنگی مطالعات و تحقیقات بین المللی ابرار معاصر، ۱۳۸۹ش.
۷. حسن، مشیر: *جنبش اسلامی و گرایش های قومی در مستعمره هند*، ترجمه: حسن لاهوتی، مشهد: بنیاد پژوهش های اسلامی آستان قدس رضوی، ۱۳۶۷ش.
۸. دهلوی، شاه ولی الله احمد بن عبدالرحیم: *الفوز الکبیر فی اصول التفسیر*، قاهره: دارالصحو، چاپ دوم، ۱۴۰۷ق.
۹. _____: *حجة الله البالغة*، قاهره: دارالتراث، چاپ اول، ۱۳۵۵ق.
۱۰. رشید، احمد: *طالبان، نفت و بازی بزرگ جدید*، ترجمه: اسدالله شفاپی و صادق باقری، تهران: انتشارات دانش هستی، ۱۳۷۹ش.
۱۱. سهارنپوری، خلیل احمد: *المهند علی المهند*، لاهور: اداره اسلامیات، ۱۳۶۲ش/۱۹۸۳م.
۱۲. شهرستانی، محمد بن عبدالکریم: *الملل و النحل*، بیروت: دارالفکر، بی تا.
۱۳. صافی، قاسم: *سفرنامه پاکستان*، تهران: انتشارات کلمه، چاپ اول، ۱۳۶۶ش.
۱۴. عزیزاده موسوی، سیدمهدی: *سلفی گری و وهابیت؛ جلد اول: تبارشناسی*، قم: پادانندیشه، ۱۳۸۹ش.
۱۵. فرزین نیا، زیبا: *پاکستان*، تهران: انتشارات وزارت امور خارجه، ۱۳۸۰ش.
۱۶. _____: *سیاست خارجی پاکستان تغییر و تحول*، تهران: انتشارات وزارت امور خارجه، ۱۳۸۴ش.
۱۷. فلاح زاده، محمدهادی: *آشنایی با کشور اسلامی پاکستان*، تهران: مؤسسه فرهنگی مطالعات و تحقیقات بین المللی ابرار معاصر، ۱۳۸۵ش.
۱۸. کیم، کوکی: *تاریخ جنوب شرقی - جنوب و شرقی آسیا*، ترجمه: علی درویش، مشهد: معاونت فرهنگی آستان قدس رضوی، ۱۳۷۲ش.
۱۹. محمدی، محمدکاظم: *سیمای پاکستان*، تهران: دفتر نشر فرهنگ اسلامی، چاپ اول، ۱۳۶۸ش.
۲۰. نوروزی، حسین: *برآورد استراتژیک پاکستان*، تهران: مؤسسه فرهنگی مطالعات و تحقیقات بین المللی ابرار ایران، ۱۳۸۲ش.

منابع اینترنتی

1. www.avapress.com/vdcj8vei.uqehtzsfu.html.
2. www.rah-nama.ir/fa/content/682.
3. www.farhangemrooz.com/fa/News/4458/.
4. titre1.ir/fa/news/8901.

